

Finansutskottets betänkande 2023/24:FiU9

Riksrevisorns årliga rapport 2023

Sammanfattning

Utskottet föreslår att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

Riksrevisorns årliga rapport fyller en viktig funktion och ger goda förutsättningar för riksdagen att diskutera de viktigaste iakttagelserna från revisionen under det senaste året. Det offentliga sammanträdet med utfrågning av riksrevisorn som utskottet anordnat varje år sedan 2018 med anledning av både den årliga rapporten och Riksrevisionens uppföljningsrapport bidrar till öppenhet och transparens kring effekter av den statliga verksamheten.

Utskottet noterar att vissa iakttagelser som riksrevisorn gjort i årliga rapporter tidigare år återkommer även i år. Utskottet konstaterar att det inte finns något hinder för regeringen att kommentera dessa och att detta med fördel skulle kunna göras i Årsredovisningen för staten.

Behandlade förslag

Redogörelse 2022/23:RR5 Riksrevisorns årliga rapport 2023.

Innehållsförteckning

Utskottets förslag till riksdagsbeslut	3
Redogörelse för ärendet	4
Utskottets överväganden	5
Riksrevisorns årliga rapport 2023	5
<i>Bilaga 1</i>	
Förteckning över behandlade förslag	13
Redogörelsen	13
<i>Bilaga 2</i>	
Uppteckningar från offentligt sammanträde med utfrågning av riksrevisorn	14
<i>Tabell</i>	
Tabell 1 De 22 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen som varit föremål för uppföljning i uppföljningsrapporten 2023	11

Utskottets förslag till riksdagsbeslut

Riksrevisorns årliga rapport 2023

Riksdagen lägger redogörelse 2022/23:RR5 till handlingarna.

Stockholm den 17 oktober 2023

På finansutskottets vägnar

Edward Riedl

Följande ledamöter har deltagit i beslutet: Edward Riedl (M), Mikael Damberg (S), Oscar Sjöstedt (SD), Dennis Dioukarev (SD), Björn Wiechel (S), Jan Ericson (M), Ingela Nylund Watz (S), Charlotte Quensel (SD), Adnan Dibrani (S), Ida Drougge (M), Ali Esbati (V), Hans Eklind (KD), Martin Ådahl (C), David Perez (SD), Janine Alm Ericson (MP), Cecilia Rönn (L) och Eva Lindh (S).

Redogörelse för ärendet

Enligt 12 § lagen (2002:1022) om revision av statlig verksamhet m.m. ska de viktigaste iakttagelserna från effektivitetsrevisionen och den årliga revisionen samlas i en årlig rapport. Enligt 9 kap. 18 § riksdagsordningen lämnar riksrevisorn rapporten som en redogörelse till riksdagen. Något krav på återrapportering från regeringen med anledning av den årliga rapporten finns inte.

Den 19 september 2023 anordnade utskottet ett offentligt sammanträde där riksrevisor Helena Lindberg frågades ut med anledning av Riksrevisorns årliga rapport 2023. Vid utfrågningen redogjorde riksrevisorn även för Riksrevisionens uppföljningsrapport 2023. Syftet med den årligen återkommande utfrågningen är att vid ett samlat tillfälle uppmärksamma och belysa Riksrevisionens iakttagelser och resultat. Uppteckningarna från det öppna sammanträdet finns i bilaga 2.

Inga motioner har väckts med anledning av redogörelsen.

Utskottets överväganden

Riksrevisorns årliga rapport 2023

Utskottets förslag i korthet

Riksdagen lägger redogörelsen Riksrevisorns årliga rapport 2023 till handlingarna.

Den årliga rapporten i sammandrag

Riksrevisorns årliga rapport 2023 samlar de viktigaste iakttagelserna i Riksrevisionens granskning under det gångna året. Dessa baserar sig dels på de 29 granskningar inom effektivitetsrevisionen som publicerats sedan den förra årliga rapporten, dels på den årliga revisionens granskning av 221 myndigheters och övriga organisationers årsredovisningar för räkenskapsåret 2022.

I den årliga rapporten redovisas de viktigaste iakttagelserna utifrån de risker som har varit utgångspunkten för granskningens huvudsakliga inriktning. Det gäller risk för brister i

- de offentliga finanserna
- styrning, uppföljning och rapportering
- organisering, ansvar och samordning.

De offentliga finanserna

Finanspolitikens effektivitet, tillämpningen av det finanspolitiska ramverket och kvaliteten i planerings- och beslutsunderlag står i fokus för Riksrevisionens granskning när det gäller risk för brister i de offentliga finanserna. För att säkerställa korrekta beslutsunderlag för regering och riksdag är det också viktigt med en rättvisande redovisning i de statliga myndigheternas årsredovisningar.

I den årliga rapporten uppmärksammas att Riksrevisionens granskningar visar att det finns flera viktiga aspekter av finanspolitiken som är oklara i de ekonomiska propositionerna under 2022 (RiR 2023:3). Metoden för att beräkna det strukturella sparandet har enligt Riksrevisionen förändrats på ett väsentligt sätt utan att vare sig ändringen i sig eller konsekvenserna av den framgår av regeringens ekonomiska propositioner. Beräknat med den nya metoden är det strukturella sparandet 55 miljoner kronor lägre än vad resultatet skulle ha varit med den tidigare vedertagna metoden. I den årliga rapporten konstateras att det redan tidigare var svårt att förstå skillnaden mellan de olika bedömningar av det strukturella sparandet som gjordes av regeringen, Konjunkturinstitutet respektive Ekonomistyrningsverket. Metodbytet för in

ytterligare en dimension som försvårar möjligheterna att jämföra regeringens prognos med andra bedömares eller med regeringens bedömningar tidigare år.

I den årliga rapporten uppmärksammas vidare att majoriteten av de största reformer som infördes i Sverige under 2000–2017 är baserade på underlag med väsentliga brister (RiR 2022:15). Det gäller beskrivningar av kostnader, vilka samhällsproblem som ska åtgärdas, vilka mål och effekter som eftersträvas samt vilka konsekvenserna förväntas bli. Många stora reformer följs inte heller upp i efterhand. Att stora reformer utvärderas i relation till deras mål är enligt Riksrevisionen nödvändigt för att det ska vara möjligt att bedöma om staten använder sina resurser ändamålsenligt eller om något behöver förändras för att nå de mål och effekter som är avsedda.

Styrning, uppföljning och rapportering

Granskningen inom området styrning, uppföljning och rapportering avser främst effektivitet, transparens och anpassningsförmåga inom staten. Revisionen inriktas också mot myndighetsstyrningen via regelverk, regleringsbrev, instruktion och andra regeringsbeslut. Brister på området kan leda till fel i myndigheternas årsredovisningar.

Kontrollen behöver förbättras inom flera områden för att hindra brott, oegentligheter och fel som drabbar staten och undergräver förtroendet för staten. Det gäller bl.a. läkemedelshandeln, bidrag till studieförbunden och inom migrationspolitiken.

I granskningen av hur statens bidrag till studieförbundens folkbildningsverksamhet hanteras konstaterar Riksrevisionen att kontrollen och uppföljningen brister i alla led (RiR 2022:20). I en betydande andel av de utbetalningar som granskats har studieförbunden betalat ut kostnadsersättning utan att det funnits tillräckliga underlag. Folkbildningsrådets uppföljning är inte heller utformad på ett sådant sätt att den i sin tur säkerställer att studieförbunden har utfört sina kontroller så att felaktigheter förebyggs eller upptäcks och rättas till. Systemet för spårbyte – från asyl- till arbetskraftsinvandring – i migrationsprocessen har också brister när det gäller kontroller och uppföljning (RiR 2022:21). Trots regeringens ökade fokus på kontroller har inte systemet för spårbyten följts upp. Möjligheterna till spårbyte kan utnyttjas som ett sätt att kringgå lagstiftningen som gäller för övrig arbetskraftsinvandring. Alla spårbytare uppfyller inte villkoren för arbetstillstånd, och Migrationsverkets rutiner och kontroll brister i flera delar. Riksrevisionens granskning av hanteringen av offentliga biträden i migrationsärenden visar att det i huvudsak fungerar bra när förvaltningsmyndigheter och domstolar förordnar biträden i migrationsärenden (RiR 2022:14). Det finns dock undantag som kan leda till att personer tilldelas biträden som saknar tillräcklig juridisk kompetens eller som av andra skäl är olämpliga för uppdraget. Att olämpliga biträden kan fortsätta att förordnas beror bl.a. på att det är oklart vilka uppgifter om misskötsamhet som

förvaltningsmyndigheter och domstolar får sammanställa och dela med varandra.

Möjligheterna för myndigheterna att dela information med varandra påverkar effektiviteten inom många områden. I granskningen av statens tillsyn över apotek och partihandel med läkemedel konstateras att den viktigaste orsaken till att tillsynen inte är effektiv är att tillsynsmyndigheterna inte får dela viktig information med varandra (RiR 2022:11). Det saknas även tillräckliga sanktionsmöjligheter i delar av tillsynen.

Att styrmedel utformas så att de fungerar effektivt är grundläggande för att statens insatser ska ge avsedd effekt. Granskningen av statens insatser för att motverka tågförseningar visar att antalet förseningar inte har minskat totalt sett och att det bl.a. beror på bister i hur styrmedlen är konstruerade (RiR 2022:27).

Problematik med styrmedel som inte fungerar effektivt har även uppmärksammats i Riksrevisionens granskning av skolpengen (RiR 2022:17).

En tydlig finansiell styrning borgar för en god uppföljning och bidrar till transparens i redovisningen av hur statliga medel används. I år har Riksrevisionen i den årliga revisionen iakttagit att det finns brister i myndigheternas redovisning av hyreskostnader (när hyresavtal är utformade som finansiella leasingavtal) och att myndigheter överskrider sina befogenheter (när myndigheter överskrider ramar för beställningsbemyndiganden).

I den årliga rapporten konstateras vidare att det fortfarande finns otydligheter kring vad som avses med full kostnadstäckning inom den avgiftsfinansierade verksamheten och hur Sveriges åtaganden inom multilaterala skuldavskrivningsinitiativ ska hanteras.

Organisering, ansvar och samordning

Det är en viktig uppgift för Riksrevisionen att granska om statens organisering, ansvarsfördelning och samordning är utformad så att den bidrar till hög effektivitet.

I den årliga rapporten uppmärksammas att samordningen mellan olika sakområden behöver förbättras för att statens insatser ska bli effektiva. Det gäller särskilt frågor som väsentligt påverkar utvecklingen inom flera områden samtidigt, t.ex. inom energi- och näringspolitiken. Granskningen av statliga insatser för att stimulera investeringar i datacenter visar att insatserna behöver samordnas bättre för att öka samhällsnyttan och motverka negativa sidos effekter (RiR 2022:18). Trots att det var väl känt att datacenter är stora energikonsumenter och skulle utsätta elsystemet för betydande ansträngningar begränsades målsättningen med satsningen till det näringspolitiska området, och hänsynen till de energipolitiska målen var bristfälliga.

Brister i samordning och samverkan lyfts även fram inom andra områden, t.ex. inom skolområdet och krishantering.

Även inom olika sakområden och myndigheter framhålls samordningen vara viktig för att verksamheterna ska fungera effektivt och som avsett.

Trots stora anslagsökningar, fler anställda och en genomgripande omorganisation fungerar Polismyndighetens organisering av arbetet inte effektivt. Det innebär att mängdbrott inte utreds effektivt (RiR 2023:2) och att åtgärden särskilda händelser inte sätts in utifrån kunskap om när den är effektiv mot grov brottslighet (RiR 2023:5).

Avslutningsvis konstateras i den årliga rapporten att statens insatser i flera fall inte främjar likvärdighet över landet eller mellan enheter, och i rapporten framhålls bl.a. revisionens granskningar av skolpengen (RiR 2022:17), statens insatser för likvärdig betygsättning (RiR 2022:22), de statliga servicekontoren (RiR 2022:28) och statens insatser för klimatanpassning av den byggda miljön (RiR 2022:29).

Pågående arbete

Riksdagens behandling av granskningsrapporter som den årliga rapporten baseras på

Riksrevisionen har enligt bilaga 1 Riksrevisorns årliga rapport 2023 publicerat 29 granskningsrapporter inom effektivitetsrevisionen sedan den förra årliga rapporten 2022. Riksdagen har hittills behandlat och fattat beslut om 22 av de skrivelser från regeringen som kommit in till riksdagen med anledning av granskningsrapporterna. Riksdagen har beslutat om att lägga skrivelserna till handlingarna och att avslå de följdmotioner som väckts.

Riksrevisionens uppföljningsrapport 2023

Varje år följer Riksrevisionen upp vad som hänt med anledning av revisionens granskningar. I sin uppföljningsrapport fokuserar Riksrevisionen på om de granskade verksamheterna har förbättrats och om staten har fått ett mer effektivt utbyte av sina resurser som en följd av granskningen. Riksrevisionens oberoende och det långtgående granskningsmandatet ställer särskilda krav på planeringen och uppföljningen av granskningsverksamheten. Riksrevisionens granskning ska vara relevant och transparent, och det ska vara möjligt att se vad den bidrar till. Uppföljningsrapporten ska ge riksdagen underlag för att bedöma resultatet av Riksrevisionens granskning, och rapporten ska lämnas till finansutskottet som har till uppgift att säkerställa relevans, kvalitet och produktivitet i Riksrevisionens verksamhet. Uppföljningsrapporten är inte något formellt riksdagsärende. Riksrevisionen gör rapporten tillgänglig för allmänheten genom att publicera den på sin webbplats.

Uppföljningsrapporten 2023 innehåller uppföljningar av granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen som publicerades mellan april 2018 och mars 2019 och av den årliga revisionens modifierade revisionsberättelser och rekommendationer i revisionsrapporter för räkenskapsåret 2021.

En nyhet i årets uppföljning är en fördjupad analys av modifierade revisionsberättelser under tidsperioden 2014–2021. I uppföljningsrapporten redovisas dessutom en uppföljning av Riksrevisionens synlighet i medier och

uppgifter från enkäter som visar granskningsobjektens syn på granskningen som genomförts. Riksrevisionens sammanfattande bedömning av granskningens resultat är att den i de flesta fall har medfört någon form av åtgärd från regeringen eller andra granskade verksamheter och att åtgärderna ligger i linje med Riksrevisionens slutsatser och rekommendationer.

När det gäller resultatet av den årliga revisionens granskning konstateras i uppföljningsrapporten att en stor del av den årliga revisionen sker löpande under året, innan myndigheterna har upprättat sina årsredovisningar, genom s.k. tidigarelagd granskning. När all granskning är avslutad lämnar den årliga revisionen en revisionsberättelse för varje granskad årsredovisning, och om årsredovisningen innehåller väsentliga fel lämnar Riksrevisionen en modifierad revisionsberättelse. I den modifierade revisionsberättelsen bedömer revisionen hur felet påverkar olika delar av årsredovisningen och beskriver varför det bedöms vara ett väsentligt fel.

När det gäller uppföljningen av resultatet av den årliga revisionens granskning för räkenskapsåret 2021 framkommer det i uppföljningsrapporten att totalt 10 av de 226 granskade myndigheterna fick en modifierad revisionsberättelse. I samtliga 10 fall uttalade sig Riksrevisionen med reservation. Anledningarna var t.ex. att myndigheterna lämnade sina årsredovisningar för sent, att det saknades uppgifter om ersättning till ledande befattningshavare i redovisningen, att anslag belastats felaktigt, att anslagsvillkor inte följts eller att beviljade anslagskrediter överskridits. En myndighet fick en modifierad revisionsberättelse för att den under flera år gjort ett överskott i avgiftsfinansierad verksamhet med krav på full kostnadstäckning. En annan myndighet överskred räntekontokrediten under ett stort antal dagar under året och fick därför ett modifierat uttalande.

Riksrevisionens uppföljning visar att de flesta myndigheter har vidtagit åtgärder efter ett år. Till exempel har de tagit fram planer för att kunna följa krav på full kostnadstäckning eller sett över processer och rutiner för att ta fram och kvalitetssäkra årsredovisningen. Exempel på åtgärder som regeringen har vidtagit är att utöka tilldelade anslag eller att inleda en dialog med myndigheten för att komma till rätta med orsaken till modifieringen.

Den fördjupade analysen av de modifierade revisionsberättelserna, som är ny för i år och som sträcker sig över de senaste åtta åren, visar att Riksrevisionen under perioden sammanlagt har lämnat 110 modifierade revisionsberättelser. Det motsvarar ca 6 procent av alla revisionsberättelser, dvs. få årsredovisningar innehåller väsentliga fel. Antalet modifierade revisionsberättelser varierar mellan 10 och 21 per räkenskapsår. Vanligtvis lämnar Riksrevisionen mellan 10 och 16 modifierade revisionsberättelser. Vidare visar den fördjupade analysen att det är ovanligt med väsentliga, genomgripande fel. Endast vid fyra tillfällen sedan 2014 har Riksrevisionen bedömt att de väsentliga felen är genomgripande. Två gånger har myndigheten lämnat ett uttalande med avvikande mening, dvs. de väsentliga felen är genomgripande, och årsredovisningen ger därför inte en rättvisande bild. Två

gångar har Riksrevisionen också avstått från att uttala sig i revisionsberättelsen. Det är ovanligt med fler än ett väsentligt fel, och sedan 2014 har Riksrevisionen bedömt att sammantaget sex årsredovisningar innehållit fler än ett väsentligt fel.

De uttalanden som Riksrevisionen har modifierat flest gånger är uttalandet om ledningens efterlevnad av tillämpliga föreskrifter och uttalandet om att årsredovisningen är upprättad enligt gällande regelverk. När det gäller uttalandet om ledningens efterlevnad av tillämpliga föreskrifter konstateras i uppföljningsrapporten att det finns fyra huvudsakliga orsaker till modifieringarna:

- Myndigheten har överskridit sin bemyndiganderam eller ingått framtida åtaganden utan tilldelad bemyndiganderam.
- Myndigheten har ett väsentligt ackumulerat under- eller överskott i avgiftsbelagd verksamhet med det ekonomiska målet full kostnads-täckning.
- Myndigheten har överskridit sin anslagskredit.
- Myndigheten har inte följt anslagsförordningen (2011:223) eller finansiella villkor i regleringsbrevet och har därför använt anslaget på felaktigt sätt.

Uppföljningen av 22 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen (se tabell 1) visar att det skett förbättringar inom de granskade verksamheterna. Riksrevisionen bedömer att fel och brister kvarstår i många fall, även om det är svårbedömt. Uppföljningen visar också att regeringen och övriga granskade verksamheter ofta anger att de haft nytta av Riksrevisionens granskning. Sammantaget bedömer Riksrevisionen att 19 av de 22 granskningarna som ingår i uppföljningen medfört att regeringen och övriga granskade organisationer har vidtagit åtgärder.

Uppföljningen av Riksrevisionens synlighet i medier visar att Riksrevisionen omnämndes i knappt 4 600 artiklar 2022 (drygt 4 000 artiklar 2021). Störst intresse har medierna för effektivitetsgranskningarna, framför allt i samband med publicering av nya rapporter. En liten andel artiklar handlar om den årliga revisionens granskning, och de rör oftast enstaka myndigheter som fått en revisionsrapport eller en modifierad revisionsberättelse på grund av betydande brister i myndighetens interna styrning och kontroll eller på grund av väsentliga fel i årsredovisningen. Utöver det utgör olika typer av opinionstexter en stor andel av de artiklar som nämner Riksrevisionens arbete.

Den bild av Riksrevisionens granskning som framkommer i medier är för det mesta neutral, alltså varken negativ eller positiv i sin syn på Riksrevisionen. Myndigheten ges för det mesta en expertroll i frågor där det finns flera olika åsikter. Vidare fortsätter granskningsrapporterna att vara relevanta och intressanta för medier under lång tid. De granskningar som regelbundet nämns i medier, år efter år, handlar ofta om politikområden som är präglade av starka åsikter och ideologiska skillnader, t.ex. vårdens utveckling, skolan

eller vissa infrastrukturfrågor. Riksdagsvalet 2022 bidrog till medial uppmärksamhet för granskningar på områden som lyftes fram i valrörelsen, t.ex. kulturpolitik, höghastighetsjärnväg och suicidprevention.

Tabell 1 De 22 granskningsrapporter från effektivitetsrevisionen som varit föremål för uppföljning i uppföljningsrapporten 2023

Granskningsrapport	
RiR 2018:09	Nekad sjuk- och aktivitetsersättning – effekter på inkomst och hälsa
RiR 2018:10	Deltagarantal i nya arbetsmarknadspolitiska insatser – önsketänkande framför träffsäkra volymbedomningar
RiR 2018:16	Trafikverkets stöd till forskning och innovation – beslutsunderlag, avtal och uppföljning
RiR 2018:18	Riksgäldskontorets användning av ränteswappar – motiv, resultat och redovisning
RiR 2018:19	Investeringssparkonto – en enkel sparform i ett komplext skattesystem
RiR 2018:23	Räkenskapsammandraget – är resultat- och balansräkningen tillförlitlig?
RiR 2018:24	Oklara effekter av investeringsstödet till byggande av särskilt boende för äldre
RiR 2018:25	Nedsatt moms på livsmedel – prisseffekt, fördelningsprofil och kostnadseffektivitet
RiR 2018:26	Landsbygdsprogrammet 2014–2020 – utformning och genomförande
RiR 2018:27	A-kassorna, IAF och arbetslöshetsförsäkringen – mer kan göras för att främja likvärdigheten
RiR 2018:29	Försäljningarna av statens aktier i Nordea
RiR 2018:30	Fyrstegsprincipen inom planeringen av transportinfrastruktur – tillämpas den på avsett sätt?
RiR 2018:31	Bädda för bättre tillsyn – statens vägledning av kommunal tillsyn
RiR 2018:34	Otillåten spridning av nationella prov – vad gör Skolverket och Skolinspektionen?
RiR 2019:2	Vanans makt – regeringens styrning av länsstyrelserna
RiR 2019:3	Regionala exportcentrum – en del av Sveriges exportstrategi
RiR 2019:4	Att planera för framtiden – statens arbete med scenarier inom miljö-, energi-, transport- och bostadspolitiken
RiR 2019:5	Bevara samlingarna – säkerhetsarbetet i de statliga centralmuseernas samlingsförvaltning
RiR 2019:7	Jämställdhet i Almis låneverksamhet – otydlig styrning och återrapportering
RiR 2019:8	Köp på saklig grund – myndigheters skydd mot förtroendeskadliga närståendetransaktioner
RiR 2019:09	Trångboddhet – konsekvenser för hälsa och skolresultat
RiR 2019:10	Konsten att styra – regeringens styrning av kulturområdets institutioner

Utskottets ställningstagande

Utskottet anser att riksrevisorernas årliga rapport fyller en viktig funktion och ger goda förutsättningar för riksdagen att diskutera de viktigaste iakttagelserna från revisionen under det senaste året. De generella slutsatser som riksrevisorn drar utifrån de mer specifika iakttagelserna från den årliga revisionen av de statliga myndigheterna är särskilt värdefulla, eftersom den typen av rapportering inte presenteras för riksdagen annat än i den årliga rapporten. Det offentliga sammanträdet med utfrågning av riksrevisorn som utskottet anordnat varje år sedan 2018 med anledning av både den årliga rapporten och Riksrevisionens uppföljningsrapport bidrar till öppenhet och transparens kring effekter av den statliga verksamheten.

Utskottet noterar att vissa iakttagelser som riksrevisorn gjort i årliga rapporter tidigare år, som utskottet då också har kommenterat, återkommer även i år. Fortfarande förekommer brister och otidigheter i styrningen av avgiftsfinansierad verksamhet liksom att myndigheter överskrider sina ramar för beställningsbemyndiganden. När det gäller regeringens styrning av avgiftsfinansierad verksamhet konstaterar utskottet liksom tidigare att det finns lika goda skäl för regeringen att noga styra och följa upp den verksamheten som det finns för styrning av de anslagsfinansierade verksamheterna (se t.ex. bet. 2018/19:FiU9). Vidare vill utskottet betona vikten av att regeringen säkerställer att riksdagens beslut om beställningsbemyndiganden inte överskrids. Att myndigheter ingår förpliktelser om större åtaganden än de fått bemyndigande att göra är inte tillfredsställande. Utskottet välkomnar därför det arbete regeringen redovisar i budgetpropositionen för 2024 (prop. 2023/24:1, vol. 1, avsnitt 10.4) som syftar till att förbättra budgetering och redovisning av beställningsbemyndiganden.

Avslutningsvis konstaterar utskottet att det inte finns något hinder för regeringen att kommentera den årliga rapporten även om någon formell svarsskrivelse inte behöver lämnas. Återkommande iakttagelser från revisionen som redovisas i den årliga rapporten skulle därför med fördel kunna redovisas av regeringen i Årsredovisningen för staten.

Utskottet föreslår att riksdagen lägger redogörelsen till handlingarna.

BILAGA 1

Förteckning över behandlade förslag

Redogörelsen

Redogörelse 2022/23:RR5 Riksrevisorns årliga rapport 2023.

BILAGA 2

Uppteckningar från offentligt sammanträde med utfrågning av riksrevisorn

Offentligt sammanträde med riksrevisorn om Riksrevisorns årliga rapport 2023 och Riksrevisionens uppföljningsrapport 2023

Tisdagen den 19 september 2023 kl. 10.30–11.45 i Förstakammarsalen

Ordföranden: Finansutskottets offentliga sammanträde är öppnat. Första punkten på dagordningen är ett offentligt sammanträde om Riksrevisorns årliga rapport 2023 och Riksrevisionens uppföljningsrapport 2023. Varmt och hjärtligt välkomna alla ni som följer detta via SVT Forum eller riksdagens hemsida och ni som sitter här i lokalen! Vi kommer att ha ett offentligt sammanträde med riksrevisor Helena Lindberg, som också ska känna sig varmt och hjärtligt välkommen. Jag vill också säga välkomna till konstitutionsutskottets ledamöter, som är här precis som finansutskottets ledamöter. Vi har ju delad vårdnad om den här saken.

Vi kommer att få ta del av de viktigaste iakttagelserna i de granskningar som ingår i den årliga rapporten. Resultatet av granskningarna följs också upp i den årliga uppföljningsrapporten. Detta kommer riksrevisorn att föredra alldeles strax.

Detta sammanträde är alltså startpunkten för finansutskottets arbete under hösten. Syftet är att finansutskottet vid ett samlat tillfälle ska kunna uppmärksamma och belysa Riksrevisionens iakttagelser och resultat utifrån de två publicerade rapporter som vi kommer att få ta del av alldeles strax. Vi började med den här sortens offentliga utfrågningar 2018, och vi hoppas att de ger alla god inblick och information om de viktiga delarna. Det är alltså inte längre sammanträden bakom stängda dörrar i de här delarna. Skälet till att vi ändrade formatet var att vi ville förbättra förutsättningarna för riksdagen att belysa revisionens samlade iakttagelser och resultat. En personlig kommentar till detta är att oavsett om man sitter i regeringsställning eller opposition ger rapporterna bra inblick och kunskap. Det arbete som Riksrevisionen gör är alltså mycket värdefullt för att vi ytterst ska kunna hantera skattebetalarnas pengar på ett klokt sätt.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Herr ordförande! Ärade ledamöter! God morgon allihopa, och tack för inbjudan till den här öppna utfrågningen! Det är nu sjätte gången som jag blir inbjuden till öppen utfrågning med anledning av min årliga rapport. Första gången var som nämndes 2018, då jag tillsammans med de två andra riksrevisorerna Stefan Lundgren och Ingvar Mattson presenterade vår gemensamma årliga rapport här i riksdagen. Men sedan 2020 är det jag själv som enda riksrevisor som har träffat er på egen hand.

Jag vill gärna inleda med att upprepa vad jag har sagt i det här sammanhanget tidigare år. Jag uppskattar tillfället att få ge en samlad bild av vår

granskning och möjligheten att få diskutera granskningen med er ledamöter. Jag delar också utskottets ambition att med vår granskning bidra till öppenhet och transparens kring den statliga verksamheten. Den öppna utfrågningen ser jag också som ett värdefullt komplement till den löpande dialog som jag har med ledamöterna i riksdagens råd för Riksrevisionen och de inbjudningar som vi får av utskotten för att presentera våra granskningsrapporter inom effektivitetsrevisionen.

Att det nu är sjätte gången som jag står här är samtidigt en påminnelse om att tiden går fort. En annan påminnelse om att tiden går fort är att Riksrevisionen i år fyller 20 år. Vi lämnar helt enkelt ungdomsåren bakom oss, och nästa vecka firar vi vårt jubileum. Jag är väldigt glad över att kunna säga att vi gör det bland annat med ledamöter från riksdagens råd som gäster.

Att den årliga rapport som jag nu lämnar är den tjugonde i ordningen sedan bildandet av Riksrevisionen tänkte jag också skulle få utgöra lite av ett tema för min inledning. Jag tänkte att jag skulle ge mig ut på en liten odysse med några korta strandhugg bland tidigare års årliga rapporter för att sätta våra viktigaste iakttagelser i perspektiv. En slutsats som jag drar vid en återblick på de iakttagelser som jag och mina föregångare redovisat i våra årliga rapporter under 20 år är att de präglas av stor bredd vad gäller områden som vi har granskat och såväl historisk kontinuitet som förändring i fråga om vilka iakttagelser vi rapporterar – kontinuitet därför att det finns iakttagelser på områden som återkommer över tiden och som finns med i flera årliga rapporter, också den som jag har lämnat i år, och förändring eftersom nya iakttagelser med tiden har trätt fram och hamnat i centrum av vårt blickfång i de årliga rapporterna. Detta vill jag illustrera utifrån exempel på iakttagelser som vi har gjort under året inom såväl den årliga revisionen som effektivitetsrevisionen och utifrån resultatet av den granskning som vi presenterar i vår uppföljningsrapport.

I år berättar jag bland annat om hur den årliga revisionen över tid har iakttagit risker för fel i den manuella hanteringen av myndigheternas årsredovisningar. Det kan handla om så enkla saker som att det saknas noter eller att sidor i årsredovisningen utelämnas av misstag. Det är fel som resulterar i en modifierad eller oren revisionsberättelse. Vi bedömer att digitaliseringen av arbetet med årsredovisningarna minskar risken för bland annat den här typen av fel. Samtidigt kan digitaliseringen också effektivisera myndigheternas arbete med att ta fram årsredovisningarna och vårt arbete med att granska dem.

Dessa iakttagelser är, tycker jag, ett bra exempel på hur vi löpande följer viktiga förändringar i de verksamheter vi har att granska, och det är spännande att se hur just digitalisering av offentlig verksamhet har satt sina spår i våra iakttagelser över 20 år. Redan i den första årliga rapporten från 2004 redovisade vi iakttagelser på det här temat. Men det vi granskade då kallade vi inte digitalisering utan elektronisk förvaltning. Bakgrunden till vår granskning var det omfattande arbetet inom staten med att genom elektroniska hjälpmedel förbättra servicen för medborgare och företag, öka effektiviteten och skapa

bättre förutsättningar för samordning. Ni minns kanske att man talade om 24-timmarsmyndigheten.

År 2008 blev det till exempel obligatoriskt med elektronisk fakturahantering på myndigheterna, och det präglade våra iakttagelser under kommande år. Vi följde införandet på nära håll, inte minst inom årlig revision, och såg hur elektronisk fakturahantering innebar bättre förutsättningar för intern kontroll och ökad effektivitet i hanteringen av fakturorna. Samtidigt iakttog vi brister i den interna kontrollen. Det kunde gälla hanteringen av behörigheter eller ansvarsfördelningen för attester och godkännanden av olika ekonomiska transaktioner. Vi återkom med iakttagelser om elektronisk förvaltning också i den årliga rapporten 2011. Sedan den årliga rapporten från 2017 har jag vid flera tillfällen uppmärksammat hur digitaliseringen erbjuder möjligheter att effektivisera den offentliga förvaltningen men att utvecklingen går långsamt i Sverige och att det här finns en outnyttjad samhällsekonomisk potential.

Ytterligare iakttagelser i min årliga rapport som går att följa bakåt i tiden gäller myndigheternas kontrollarbete, uppföljning och tillsyn. I år berättar jag hur kontrollen inom flera områden behöver förbättras för att förhindra brott, oegentligheter och fel som i förlängningen kan skada förtroendet för staten. Ett exempel är iakttagelserna från vår granskning av kontrollen av statsbidraget till studieförbundens folkbildningsverksamhet. Vi konstaterar att organisationerna har fått förhållandevis stor frihet att själva förvalta och kontrollera medlen men att kontrollsystemet inte fångar upp felaktigheter tillräckligt effektivt. Granskningen visar bland annat att en betydande andel av studieförbundens utbetalningar av kostnadsersättningar saknar tillräckliga underlag.

Vidare har vi iakttagit att systemet för spårbyte i migrationsprocessen har brister när det gäller kontroll och uppföljning. Vår granskning visar att det finns risk för att bland annat skenanställningar undgår upptäckt och att utsatta människor utnyttjas av oseriösa arbetsgivare, exempelvis genom lönedumping. Det finns också en risk för att personer som inte uppfyller villkoren för spårbyte ändå kan beviljas uppehållstillstånd och arbetstillstånd.

Vi har också iakttagit att regeringen inte har reglerat systemet för tillsyn av apotek och partihandel med läkemedel så att tillsynsmyndigheterna kan bedriva sin tillsyn effektivt. Den viktigaste orsaken till bristande effektivitet är här att myndigheterna inte får dela viktig information med varandra, vilket för oss tillbaka till de möjligheter till effektivisering som följer av digitalisering.

Jag kan också konstatera att tillsyn och kontroll sett över tid är ett centralt område för vår granskning och våra iakttagelser, inte minst inom årlig revision, där granskningen av den interna styrningen och kontrollen på myndigheter är en metod för att hitta fel i årsredovisningen. Detta märktes till exempel efter införandet av en ny förordning om intern styrning och kontroll 2008. Då granskade den årliga revisionen myndigheternas arbete med att etablera den föreskrivna processen med riskanalys, kontrollåtgärder, uppföljning och dokumentation. Vi återkom till detta i flera årliga rapporter.

Men som jag redan är inne på är detta tema centralt också för effektivitetsrevisionen, och det är ingen tillfällighet att det dyker upp i årets uppföljning av vår granskning. Ett exempel är en granskningsrapport från 2019 om myndigheters skydd mot förtroendeskadliga närståendetransaktioner. Statens relationer med privata leverantörer kan vara ett riskområde för korruption, och statens samlade inköp och upphandlingar uppgår ju till väldigt stora summor. Den granskningen visade att myndigheterna hade system och rutiner på plats för att säkerställa att alla inköp sker på saklig grund och för att förhindra att personliga relationer påverkar valet av leverantör. Vi bedömde att system och rutiner i huvudsak är utformade ändamålsenligt men att de kunde stärkas och utvecklas i några avseenden.

Ett annat exempel på hur vi gör iakttagelser om bristande kontroll är vår granskning från 2018 av Trafikverkets stöd till forskning och innovation. Vi frågade oss om Trafikverket säkerställer god hushållning med de anslagsmedel man disponerar för forskning och innovation och om den interna styrningen och kontrollen för verksamheten fungerar betryggande. Skäl att inleda den granskningen var att den årliga revisionen tidigare hade sett brister i hanteringen av forskningsmedel. Vår övergripande slutsats var att man saknade flera rutiner som bör finnas på plats för att säkerställa god hushållning med de anslagsmedel som man disponerar för forsknings- och innovationsstöd. Den uppföljning som vi har gjort i år visar att Trafikverket har tagit fram en handlingsplan för att hantera våra rekommendationer.

Låt mig nu fokusera särskilt på den årliga revisionen igen. I årets rapport lyfter jag fram iakttagelser som årlig revision gjort om verksamheter där det utgår avgifter. Vår granskning visar att myndigheterna kan uppleva otydligheter i regeringens styrning av avgiftsfinansierad verksamhet och kraven på full kostnadstäckning. Det handlar om när full kostnadstäckning ska gälla och hur förluster ska finansieras. Enligt avgiftsförordningen ska myndigheter beräkna avgifter så att de täcker alla kostnader för verksamheten om inte regeringen har föreskrivit något annat. Regeringen kan bestämma avgifter och gör så i förordningar eller i myndigheternas regleringsbrev. Här iakttar vi hur regeringens beslut om avgifter i vissa fall kan skapa tolkningsproblem och svårigheter på myndigheterna om beslutet inte samtidigt anger om huvudregeln om full kostnadstäckning ska gälla eller inte.

Iakttagelser rörande avgiftsfinansierad verksamhet och avgiftsförordningens krav på full kostnadstäckning har vi uppmärksammat återkommande i våra årliga rapporter sedan 2015. Att vi som myndighet över tiden förstärkt vårt fokus på den här typen av iakttagelser hänger samman med vår utveckling som offentlig revisionsmyndighet och hur vi utvecklat vår granskning och vår rapportering över tiden. 2014 övergick vi ifrån att lämna ett enda övergripande uttalande i våra revisionsberättelser till fem mer specifika uttalanden, och ett av uttalandena handlar om huruvida myndigheten har använt anslag och inkomster i enlighet med vad riksdagen beslutat och vad som anges i tillämpliga föreskrifter. Iakttagelser som berörs av det uttalandet kan exempelvis handla om överskridande av anslag eller om full kostnadstäckning.

Detta gäller också iakttagelser om myndigheternas bemyndiganderamar. På det området har vi gjort iakttagelser också i år. Bemyndiganden är nödvändiga för att överbrygga budgetprocessens ettåriga perspektiv och myndigheternas behov av att kunna göra ekonomiska utfästelser på längre sikt. Ni vet ju, ärade ledamöter, att detta beslutas av riksdagen i den ordinarie budgetprocessen och att det sedan är regeringen som bestämmer ramarna för respektive myndighet. Genom myndigheternas bemyndiganderedovisning ska regeringen kunna följa upp alla åtaganden och säkerställa att myndigheterna inte har överskridit de ramar som regeringen har fått av riksdagen. Redovisningen är viktig för att riksdagen rätt ska kunna bedöma det framtida budgetutrymmet.

Jag kan konstatera att iakttagelser om bland annat bristande redovisning och överskridna beställningsbemyndiganden har återkommit under åren men att det särskilt gäller sedan vi övergått till flera uttalanden i vår revisionsberättelse. För 2022 har vi lämnat sju modifierade revisionsberättelser som avser redovisningen mot bemyndiganderamar. Iakttagelserna visar att myndigheterna har ingått ekonomiska åtaganden som antingen sträcker sig utanför angiven tid eller överskrider de tilldelade ekonomiska ramarna.

Ett avslutande exempel på iakttagelser i min årliga rapport som går att följa bakåt i tiden gäller skolan och frågan om likvärdighet. Vi har granskat om regelverket för skolpeng till fristående skolor bidrar till en likvärdig utbildning för eleverna. Vi konstaterar bland annat att det så kallade hemkommunansvaret innebär att kommunerna har ett ansvar att ta emot alla de elever som väljer den kommunala skolan. Motsvarande krav har inte friskolorna. Vår granskning visar att detta medför att kommunala grundskolor ofta har ett mindre eller större antal elever i klasserna än vad som skulle vara mest fördelaktigt sett ur ett ekonomiskt eller ett pedagogiskt perspektiv. Detta minskar likvärdigheten mellan olika skolor eftersom skolpengen inte tar hänsyn till sådana skillnader.

I ytterligare en granskningsrapport på skolområdet iakttar vi dessutom att statens insatser för en likvärdig betygsättning har haft liten effekt. Trots ändringar i skollagen om att man särskilt ska beakta resultat på nationella prov samt Skolinspektionens tillsyn och kvalitetsgranskning är det fortfarande stor skillnad mellan betyg och resultat på nationella prov. Vår slutsats är därför att ytterligare åtgärder behövs för att uppnå en likvärdig betygsättning.

Vid en tillbakablick på de årliga rapporterna under 20 år ser jag att likvärdig behandling och närallgande teman som rättssäkerhet och enhetlighet har varit återkommande. Utöver skolan har vår granskning berört bland annat tingsrätterna, länsstyrelsernas tillsyn, arbetsförmedlingarnas service i arbetsmarknadspolitiska program, transfereringssystemen med mera. Här blir jag åter påmind om hur vi har följt statligt förändringsarbete på nära håll. Jag tänker särskilt på sammanslagningar av myndigheter från koncernmyndigheter till så kallade enmyndigheter, som Skatteverket, Försäkringskassan och Åklagarmyndigheten. Sammanslagningarna motiverades ju med att sammanhålla nationella myndigheter ger en bättre garanti för likformig och rättssäker handläggning i ärenden. I 2010 och 2011 års årliga rapporter berättade vi om

vår granskning av bland annat sammanslagningen av myndigheter, och den övergripande slutsatsen var att enhetligheten då ännu inte hade ökat på det sätt man hoppats men att övergången till enmyndigheter skapade goda förutsättningar för enhetlighet i just ärendehantering.

Till den statliga styrningen och tillsynen på grundskoleområdet har vi återkommit i flera granskningar. I vår första årliga rapport 2004 berättade vi om vår granskning av regeringens och skolmyndigheternas insatser för likvärdiga betyg i grundskolan. Vår granskning bekräftade att det fanns brister i betygens likvärdighet, och vi menade att problemen i hög grad bottnade i läraernas bristande förutsättningar för en likvärdig betygssättning. Vi följde upp den granskningen i en ny granskningsrapport 2011. Vi konstaterade att problemen kvarstod, och granskningen antydde att de metoder man hittills hade använt för att styra mot en mer likvärdig betygssättning inte hade fått tillräckligt genomslag. Sedan dess har vi bland annat granskat tillsynen och kvalitetsgranskningen på skolområdet 2013 och regeringens styrning genom riktade statsbidrag 2014 och 2017 med just kraven på likvärdighet som utgångspunkt.

Årets granskningar visar att vi är uthålliga och kan återkomma till ett område över tid om vi ser att det är befogat och problemen kvarstår. Jag skulle här också vilja lägga till att vår granskning av skolpengen som jag nyss nämnde är en av flera granskningsrapporter som blivit mycket uppmärksammas i medierna under 2022. Det kan ju finnas flera olika skäl till att en granskningsrapport uppmärksammas i medier, men på det hela taget tillåter jag mig att tolka den uppmärksamhet vi får som ett uttryck för att det finns ett stort intresse för vår oberoende granskning i viktiga samhällsfrågor och att den ses som ett viktigt underlag för beslutsfattande, ansvarsutkrävande och debatt.

Med dessa ord börjar det bli dags för mig att avrunda min inledning. Utifrån i första hand min årliga rapport har jag i dag berättat om iakttagelser som vi har gjort i granskningen under det senaste året. Här har jag nämnt iakttagelser om bland annat myndigheternas digitaliseringsarbete, om bristande kontroll och uppföljning inom olika verksamheter liksom om överskridna beställningsbemyndiganden, om underskotten i avgiftsfinansierad verksamhet och om bristande likvärdighet i skolan. Betraktar man iakttagelserna i ett tjugoårs-perspektiv berättar de såväl om kontinuitet som om förändring. Rapporteringen av våra viktigaste iakttagelser speglar också utvecklingen av den verksamhet som vi har till uppgift att granska och säger något om oss och vår inre utveckling som offentlig revisionsmyndighet.

Med detta besvarar jag gärna de frågor ni har.

Ordföranden: Tack, riksrevisorn! Nu övergår vi till nästa moment i det offentliga sammanträdet. Ledamöterna i finansutskottet och konstitutionsutskottet har nu möjlighet att ställa frågor till riksrevisorn. Vi kommer att ta tre frågor i taget, och ledamöterna får ordet efter partiernas storleksordning.

Adnan Dibrani (S): Ordförande! Tack för föredragningen, riksrevisorn! Vi är väldigt glada över att vi har Riksrevisionen, och vi vet att ni gör ett utomordentligt arbete. Många länder är avundsjuka på att vi har en så bra riksrevision. Det vet jag som sitter i rådet och får rapporter lite då och då.

Jag har två frågor. Den ena frågan handlar om regeringens byte av beräkningsmetod när det gäller det strukturella sparandet, som ju skiljer sig från de metoder som Konjunkturinstitutet och Ekonomistyrningsverket använder. I texten talas det om att detta kan leda till att Riksbanken gör felaktiga bedömningar och att detta i sin tur kan leda till att reporäntan höjs eller sänks felaktigt. Kan du säga någonting mer om detta?

En regering agerar ju oftast utifrån beslutsunderlag. Ibland är det kris. Det kan vara kris i landet eller kris utanför landet, och det kan göra att regeringen behöver agera väldigt snabbt, och det kan i efterhand visa sig att man då har haft bristfälliga underlag. Men att inte agera är också ett agerande. Följer man upp detta någon gång, alltså vad som hade kunnat hända om man hade väntat en vecka till för att få fram det senaste underlaget i en kris? Det är antagligen inte så enkelt att titta på detta, men kan ni göra något sådant i era bedömningar?

Charlotte Quensel (SD): Herr ordförande! Tack, riksrevisorn, för dagens redovisning och framför allt för rapporterna, som varje år är mycket nyttig läsning för oss ledamöter! Jag har två frågor som rör Polismyndigheten.

När ni granskade Polismyndigheten framkom det flera intressanta punkter. Ni nämnde bland annat att flertalet brott avskrivs trots att det finns en god chans till upplösning. Vilka sorters brott rör det sig om, och gäller detta även grova brott?

Ni nämnde även att det tar resurser från annan verksamhet när polisen gör bedömningen att inleda en så kallad särskild händelse och att Riksrevisionen är skeptisk till effektiviteten i detta. Samtidigt nämnde ni att myndigheten är bristfällig när det gäller informationen om just särskilda händelser och vilken effekt som uppnåts.

Mot denna bakgrund: Hur kan ni vara säkra på att insatserna inte ger önskad effekt?

Jan Ericson (M): Först skulle jag, som ordförande i riksdagens råd för Riksrevisionen, vilja tacka Riksrevisionen för ett väldigt gott arbete. När vi i rådet har våra möten märks det att vi har väldigt stor samsyn oavsett om det rör sig om någon från majoriteten eller någon från oppositionen – och det var likadant under förra perioden – och att vi är väldigt nöjda med Riksrevisionens arbete. Riksrevisionen granskar väldigt relevanta frågor som har stor betydelse i samhällsdebatten. Jag skulle vilja skicka med riksrevisorn ett stort tack från rådet och riksdagen och be henne att ta med detta till Riksrevisionens personal.

Jag har två frågor. Vi har ett ganska komplicerat och komplext samhälle. Vi har ganska snåriga regelverk och beslutsprocesser, och vi har också väldigt stora pengar som går ut till myndigheterna. Detta gör såklart att det finns risk för både korruption och bristande rättssäkerhet när man ska tillämpa våra regelverk och hantera alla våra pengar.

Min första fråga är om ni ser någon tendens att riskerna för korruption och bristande rättssäkerhet ökar över tid i takt med att samhället blir alltmer komplext eller om vi har en positiv utveckling på det här området i Sverige.

Vi får många rapporter till riksdagen från Riksrevisionen. Som riksrevisor nämnde kallar riksdagsutskotten till sig Riksrevisionen för att Riksrevisionen ska redogöra för olika rapporter som är intressanta för respektive utskott. Min andra fråga är hur ni upplever mottagandet i riksdagen av era utmärkta rapporter. Skiljer det sig mellan utskotten, eller känner ni generellt att ni har ett starkt stöd från riksdagens utskott?

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Jag tackar så mycket för frågorna. Jag tackar också samtliga ledamöter för de berömande orden om Riksrevisionen. Jag vet att mina medarbetare kommer att sträcka på sig lite extra efter att ha hört dessa ord.

Jag ska säga några ord om den granskning av det finanspolitiska ramverket som vi lämnade, där vi identifierade ett byte av beräkningsmetod för det strukturella sparandet som inte angavs transparent av regeringen. Det är naturligtvis viktigt att regeringen är transparent i sina beräkningar, särskilt i ett läge som det vi nu befinner oss i, där samspelet mellan finanspolitiken och penningpolitiken är särskilt viktigt.

Med den metod som tidigare användes, som man kanske kan kalla för den vedertagna metoden, hade det strukturella sparandet varit starkare 2023, vilket skulle kunna tolkas som att det är en stramare budget för hushållen och företagen. Vi sa inte att detta de facto hade påverkat Riksbankens reporäntebeslut. Finanspolitiken bör dock vara så transparent som möjligt, och det var otydligt hur stort överskottet egentligen var. Jag hoppas att Adnan Dibrani fick svar på sin fråga i och med detta.

När det gäller granskning av så kallade icke-beslut håller jag verkligen med om att icke-beslut också är beslut. Det är naturligtvis alltid svårt att granska kontrafaktiska förhållanden – vad skulle ha inträffat om ett beslut hade fattats i stället? Jag ser detta som en ganska svår granskning att ta sig an med just den utgångspunkten.

Jag går över till Charlotte Quensels frågor om Polismyndigheten. Man kan säga att det är två granskningar som vi har gjort på polisens verksamhetsområde.

När det gäller granskningen av mängdbrotten konstaterade vi att en stor mängd brott avskrivs trots att det hade gått att utreda vidare. I ordet mängdbrott ligger just definitionen att det inte handlar om grov organiserad brottslighet eller grövre brottslighet. Det handlar dock om allvarlig brottslighet såsom stölder, misshandel eller inbrott – sådant som är viktigt för enskilda människor och som orsakar stor skada såväl i de enskilda fallen som för näringslivet.

När det gäller användningen av särskilda händelser konstaterade vi att det kan vara effektivt att organisera sig så. Det är en särskild ledningsform som polisen använder sig av för att hantera något stort som inträffar. Det kan vara något som är planerat eller något som plötsligt inträffar. Vi ser att det över tid inte är effektivt att organisera sig på det sättet, men vi konstaterar att det kan

vara det i ett initialt skede. Det är alltså inte så att vi helt dömer ut tillämpningen.

Detta var en svår granskning. Det var väldigt svårt att få fram uppgifter från polisen, som inte hade bokfört särskilda händelser på det sättet. Vi fick leka detektiver och kartlägga de särskilda händelserna.

Det är också så att man drar på Polismyndighetens samlade resurser när man organiserar sig i en särskild händelse, och man dränerar då lokalpolisområdena på resurser. Man kan säga att mängdbrottslighetsgranskningen och granskningen av särskilda händelser är två sidor av samma mynt.

Jag går vidare till frågan om stora pengar som betalas ut och om stora flöden och transfereringar. Den specifika frågan var om vi ser risker för ökad korruption. Jag kan konstatera att den svenska statsförvaltningen håller hög kvalitet och har system och rutiner på plats för att fånga upp risker för korruption, vilket vi har sett inte minst i den granskning jag nämnde om närstående transaktioner. Systemen är dock ofta riggade på ett sådant sätt att det kan vara mer eller mindre lätt att upptäcka missbruk. Då är det kanske snarare de som kommer i åtnjutande av transfereringar som kan missbruka systemen. Där behöver det göras mer, har vi kunnat konstatera i olika granskningar. Det handlar om kontroll och tillsyn över hur de stora systemen hanterar utbetalningar och transfereringar.

När det gäller mottagandet av oss i riksdagens olika utskott kan jag konstatera att det är väldigt roligt att komma till riksdagen med den projektgrupp som har lett en granskning. Vi möts alltid med nyfiken intresse och får initierade och spännande frågor att besvara. Detta är kronan på verket när vi har levererat vår granskningsrapport. En effektivitetsgranskningsrapport tar ganska precis ett år att genomföra, så det är ett stort arbete som ligger bakom. Då är det naturligtvis tillfredsställande att det blir uppmärksammat.

Ilona Szatmári Waldau (V): Jag tackar för en väldigt bra dragning, som alltid när det gäller Riksrevisionen.

Jag har en fråga som kanske till viss del ansluter till Jan Ericsons fråga. Jag kan ju se att ni tar upp Sveriges åtaganden när det gäller multilaterala skuldavskrivningsinitiativ och att ni sedan 2018 har påtalat att det inte finns några tydliga regler. Ni har alltså påtalat detta flera gånger sedan 2018, men ingenting händer. Hur ofta upplever ni att ni lägger fram en rapport som kanske borde leda till att det tas initiativ eller till att regeringen agerar men att rapporten läses, läggs till handlingarna och inte resulterar i någonting? Rör det sig om många sådana rapporter eller ett fåtal? Jag tycker själv att de flesta utskott bara lägger dem till handlingarna utan att det blir någon verkstad av era rapporter, men ni kanske har en annan uppfattning. Jag skulle vilja höra lite om det.

Martin Ådahl (C): Tack för en mycket intressant och bra genomgång – en odysse genom allt det viktiga ni gör! Stort tack till er och alla de medarbetare som är med här. Jag ska göra några axplock ur denna odysse, även om de kanske inte är de mest representativa.

Jag skulle först vilja återkomma till Adnan Dibranis fråga om problem med kontinuiteten i hur vi bedömer grunden för mycket av det vi håller på med, nämligen reformutrymme, finanspolitik och alltihopa. Jag vet att detta kanske inte är ert jobb, men tycker ni att era rekommendationer har tagits om hand ordentligt på den punkten? Kanske kan ni fördjupa det lite till.

Det andra gäller ert arbete med att granska en likvärdig skola och även vad vi här i riksdagen kanske skulle kalla betygsinflationen. Situationen när det gäller båda dessa frågor är fortsatt ganska allvarlig, i synnerhet när det görs stora nedskärningar i skolan runt om i landet och spretigheten, i alla fall enligt SKR, ökar. Jag ber er inte att kommentera detta, men kommer ni framöver att fortsätta följa upp likvärdigheten och betygsättningen i skolan?

Jag har också en tredje fråga, som är lite mindre men ändå väldigt viktig. Ni har i uppföljningarna granskat och gett rekommendationer när det gäller jämställdheten i Almis utredning om resurser. Riskkapital, eller kapital till att skapa nya företag, är ju fortfarande väldigt ojämnt fördelat. Enligt en del bedömningar är det 90–10 och enligt andra är det 80–20. Det är mest män som får det. Det värsta är att staten bidrar till detta och har en mycket ojämnt fördelning via Almi. Det är säkert inte meningen, men uppenbarligen är det så. Jag undrar om ni upplever att de rekommendationer som ni har lämnat har tagits om hand. Kommer detta att räcka för att styrmedlen ska finnas på plats, apropå den granskning ni har gjort?

Yusuf Aydin (KD): Även jag vill börja med att tacka riksrevisorn för presentationen, för ett gott arbete och för de bra rapporter vi får ta del av. Riksrevisionen har ju ett väldigt viktigt uppdrag att granska att Sveriges myndigheter och regering sköter verksamheten på ett ändamålsenligt och effektivt sätt och ytterst hushåller väl med skattemedlen.

Du nämnde digitaliseringen och de brister som har uppkommit när man har gått över till digitala metoder. Du nämnde också den effektivitetspotential som finns i att gå över till mer digitala verktyg och system. Har ni gjort någon form av konsekvensanalys av hur mycket detta skulle kunna innebära i form av minskad administration och hur ekonomiskt gynnsamt det skulle kunna vara?

En rapport som presenterades för finansutskottet gällde stora reformer. Ni hade granskat detta under 17–18 år, tror jag, och tittat på underlagen, eller snarare de bristande underlagen. I samband med ett flertal stora reformer saknades det beskrivningar av vilka samhällsproblem man tänkte åtgärda, vilka effekter eller konsekvenser man trodde att det skulle få samt vilka kostnaderna skulle bli. Bedömer ni att den typen av brister även finns generellt, eller anser ni att kraven ökar när det gäller större reformer och att det bör vara mer utförligt? Jag skulle vara tacksam för en utläggning om det.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Jag tackar så mycket för frågorna. De har ett liknande tema: Hur tas våra rapporter och kommentarer emot, och åtgärdas det vi tar upp? Det är ju detta vi försöker att följa upp inom ramen för vår uppföljningsrapport.

Regelverket för den multinationella skuldavskrivningen är en väldigt specifik och speciell fråga där det inte finns några regler. Då blir det svårt att hantera detta inom ramen för den årliga revisionen. Hur ska summorna bokföras? Vem ansvarar för skulden? Det blir inte tydligt. Där har vi ännu inte sett att det har kommit någon åtgärd från regeringens sida.

Genomgående kan jag väl säga att vi ofta lyfter upp samma typer av frågor inom ramen för den årliga revisionen. Det har blivit bättre på till exempel bemyndiganderedovisningsområdet. Det har gjorts insatser av både regering och myndigheter såsom ESV för att öka kunskapen och kompetensen på detta område. Det fortsätter dock att brista i vissa delar, till exempel när det gäller avgiftsuttag.

Som regel ser vi inom den årliga revisionen en snabb återkoppling. Vi går alltid tillbaka och tittar på om man har åtgärdat problemen på den specifika myndighet som vi granskade förra året. Där får vi bra resultat, ska jag säga.

När det gäller effektivitetsrevisionens granskningar handlar det om stora och komplexa frågor, och det kan ta längre tid. Det är också därför vi inom ramen för uppföljningsrapporten tillåter oss att gå lite längre tillbaka i tiden och följa upp granskningar som lämnades för fyra eller fem år sedan. Det ska finnas en rimlig chans att ta hand om frågor.

Jag menar nog att vi ser förbättringar, men det kvarstår ändå ibland stora problem. Det jag har lyft fram om skolan är ju ganska illustrativt. Vi har tittat på denna fråga 2004, 2011 och i år, och vi ser problemen. Vi kommer alltid att ha en problembaserad inriktning på vår granskningsverksamhet, så i den mån problemen kvarstår och vi fångar det i vår omvärldsgranskning kommer vi att återkomma. Jag hoppas att detta ger Martin Ådahl ett betryggande svar.

Jag har inte granskningen av Almi ”top of mind”, för jag kommer inte ihåg exakt vilket år det var. Vi såg dock mycket riktigt att det var en ojämförbar fördelning gällande lån som lämnades till unga företagare. Jag vågar inte ha någon definitiv uppfattning. Kanske är detta en granskning som vi bör följa upp ännu lite mer.

Jag vill återkomma till digitaliseringsfrågorna, som ligger mig varmt om hjärtat. Apropå huruvida vi ser att det händer någonting när vi lyfter upp frågor tycker jag att man i ett land som Sverige borde ha kommit längre på digitaliseringens område inom statsförvaltningen. Det är lite tråkigt att ta del av rapporter från OECD och andra som granskar Sverige och konstaterar att Sverige har hamnat på efterkälken här.

Att vi till exempel inte har digitaliserat vårt arbete med årsredovisningarna tycker jag är att underkänna vår förmåga att effektivisera och rationalisera. Jag kan inte sätta någon siffra på detta. Jag kan dock konstatera att det skulle underlätta och leda till mycket effektivare granskning från vår sida samt till att färre fel uppkommer i samband med framtagandet av årsredovisningen.

Annars är ju digitalisering en komplex fråga. Ofta kan det finnas motstående intressen. Att man inte får dela information mellan myndigheter kan ibland hänföras till sekretessbestämmelser eller regler för personuppgiftsbehandling och så vidare, men även här tror jag att man kan göra mycket mer.

Jag har också sett resultat på området som vi har lyft fram i olika granskningar, till exempel gällande möjligheter att dela uppgifter mellan polis, skola och socialtjänst. Det skulle kunna göras mer, till exempel inom tillsynen på läkemedelsområdet.

När det gäller de stora reformerna, som togs upp här och som vi har tittat på, är det sorgligt att konstatera brister i konsekvensanalys. Inom ramen för såväl denna granskning som väldigt många andra granskningar, inte minst den granskning som gäller statens satsningar på elinfrastrukturområdet och som publiceras i dag, har vi sett att det brister i konsekvensanalysen. Det är ju viktigt att stora beslut fattas på goda grunder och med konsekvensanalyser om eventuella negativa effekter till följd av ett visst beslut. Här kommer jag kanske lite in på den fråga som togs upp av Adnan Dibrani tidigare. Om man inte gör ordentliga konsekvensanalyser har man inte bra underlag för sitt beslutsfattande. Tyvärr ser vi detta återkommande inom ramen för effektivitetsrevisionen.

Janine Alm Ericson (MP): Även jag vill instämma i tacket och hyllningen till riksrevisorns och hennes medarbetares arbete, som faktiskt ger ett väldigt viktigt underlag för oss.

Väldigt många frågor är redan ställda, och vi har fått svar. Jag skulle dock vilja fråga lite om uppföljningsrapporten. Jag tycker att detta är extra intressant, för det arbete som Riksrevisionen gör är ju väldigt mycket av en utvärdering för att kunna titta tillbaka. Generellt är detta kanske inte politikens allra bästa gren, och därför är vi extra tacksamma för det.

Jag vill gå in på detta med att komma tillbaka till uppföljningar flera år senare. När ni släpper granskningar blir de ju, som du sa här, väldigt mediala och får stor uppmärksamhet. Vi använder dem, och det blir oftast en samhällsdebatt om dem. Men hur upplever ni att det är när ni kommer och har gjort en uppföljning några år senare? Hur är intresset, både från oss i politiken, i debatten och allmänt, för att ta till vara det?

Jag skulle också vilja fråga hur det tas emot. Jag skulle kunna tänka mig att man välkomnar att Riksrevisionen vill göra en granskning och står till förfo-gande, men stämmer detta in också när det gäller en uppföljning som går några år tillbaka i tiden?

Cecilia Rönn (L): Jag vill instämma i tacket för en fantastiskt bra draging och intressanta rapporter. Jag har två frågor som jag inte tror har lyfts upp.

Den ena gäller din kommentar om skolpengen och att dagens regelverk för skolpeng i praktiken leder till minskad likvärdighet. Er rekommendation är att regeringen bland annat tittar på en statligt bestämd schablonmodell för ersättning till enskilda huvudmän. Jag undrar om du skulle kunna utveckla lite hur ni har tänkt kring detta.

Min andra fråga gäller tågen och att man inte ser att det har skett några förbättringar i punktlighet även om det har gjorts saker där. Ni pratade om att det inte finns tillräckliga incitament för att minska störningar som orsakar

förseningar och att dessa incitament framför allt skulle kunna vara ekonomiska. Jag funderar på om ni har haft några tankar om att det skulle gå att ha andra typer av incitament, som målstyrning och uppföljning, för att få förbättringar på detta område.

Ulrik Nilsson (M): Herr ordförande! Jag tackar riksrevisorn med medarbetare för det arbete de gör.

Jag har två frågor. De tar sin utgångspunkt i den redovisning som riksrevisorn gav här. En del av detta är delvis redan uppföljt av andra frågor, så det kan bli lite upprepning. Jag ber om ursäkt för det.

Riksrevisorn sa i sin rapport att vi behöver vara uthålliga, vilket ju ibland antyder att problemen kvarstår. Min fråga är, trots att riksrevisorn sa att vi är ganska bra på att följa upp det, om det finns några ytterligare verktyg eller metoder som ni skulle vilja föreslå. Det är nästan lite av en granskning av åtgärdarnas åtgärder. Finns det någonting som vi skulle kunna göra för att detta skulle kunna bli mer effektivt?

Min andra fråga gäller den kommentar som lämnades om överskridande av bemyndiganden. Jag undrar: Finns det någon systematik i detta? Byggde det på att man inte visste hur regelverket såg ut eller kanske på att bemyndigandena var mer kortsiktiga än de projekt som behövde genomföras? Finns det alltså någon systematik i hur detta går till?

Ordföranden: Då har riksrevisorn fått dessa tre frågeställningar, om du vill säga några avslutande ord om dem.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: Jag tackar för frågorna.

Uppföljning är naturligtvis viktigt, och det vi ser inom ramen för vår granskning är att uppföljning ofta glöms bort av regeringen. Jag håller alltså med om att det är viktigt att vi som riksrevision kan följa upp och se utfallet av fattade beslut. Vi möter våra granskningsobjekt inom ramen för vår uppföljningsprocess på ett bra sätt, tycker jag – vi får ha bra dialoger och får bra ingångsvärden för våra olika uppföljningar, rekommendationer och granskningsresultat. Jag skulle nog alltså vilja säga att det finns ett intresse av att ta del av vår uppföljning.

När det gäller skolpengen och att vi rekommenderade att man tar fram en statlig schablon var det väl vårt sätt att rekommendera regeringen att se över frågan närmare – och att på nationell nivå utreda och fastställa en skolpeng som beaktar en rad olika faktorer, helt enkelt, så att man minskar de problem som har uppstått kring likvärdigheten.

När det gäller tågen och punktligheten är det riktigt att vi gjorde en granskning där vi tittade på de styrmedel som finns. De flesta är på EU-nivå, så det är inte så enkelt för Sverige att på egen hand göra någonting åt dem. Det finns dock ändå ett nationellt utrymme att bestämma, och vi fann att styrmedlen inte är effektiva. Med det sagt finns det naturligtvis andra sätt att åstadkomma punktlighet, men vi lämnar inga rekommendationer i den delen. Det överlämnar vi i stället åt de ansvariga granskningsobjekten, alltså regering och Trafikverket.

När det gäller frågorna om ytterligare verktyg är det min uppfattning att Riksrevisionen har de verktyg som Riksrevisionen behöver. Sedan överlämnar vi resultatet av vår granskning till det politiska systemet, och det är riksdagen och riksdagens ledamöter som – på bästa sätt och med de verktyg som finns enligt vår regeringsform – får använda det kunskapsunderlag vi har tagit fram. Jag kan alltså inte sitta här och på rak arm säga att jag önskar mig något ytterligare – vi har ett långtgående mandat och är tillförsäkrade oberoende enligt regeringsformen, och vi har också möjlighet att ta del av all den information och all den hjälp av dem vi granskar som vi anser oss behöva. Med det kommer man väldigt långt.

När det gäller frågan om bemyndiganden kan jag bara konstatera att det varierar: Det kan vara en kunskapsfråga, men det kan också vara att man har gjort missbedömningar och att man inte har en tillräckligt nära dialog mellan regeringen och den myndighet som eventuellt är på väg mot ett överskridande. Här rekommenderar vi att man har just en nära dialog, för regeringen kan inom sitt ansvarsområde omfördela bemyndiganderamar om det skulle vara nödvändigt. Men jag kan inte våga mig på att säga att det finns något genomgående och att det ser ut exakt på ett visst sätt.

Med det tror jag att jag har besvarat samtliga frågeställningar, herr ordförande.

Ordföranden: Vi ligger bra till i tid, och det finns en uppföljande fråga. Jag ber därför riksrevisorn att ge ett kort svar till Martin Ådahl, som får ställa en mycket kort följdfråga.

Martin Ådahl (C): Riksrevisorn tog ju upp den rapport som faktiskt publicerats i dag om att myndigheterna egentligen inte har förberett de andra aspekterna av utbyggnaden av elsystemet så att vi kan både ha transmission, möta klimatmålen och så vidare. Jag undrar om riksrevisorn kunde säga något lite allmänt om den rapporten och vad vi ska ta med oss.

Med ordförandens tillåtelse skulle jag också vilja be riksrevisorn att om möjligt avsluta med att svara på en fråga som jag tror att många i Sverige ställer sig just nu. Jag tror att det bland många finns en känsla av att våra svenska myndigheter, som vi fortfarande tänker oss är oberoende, inte styrs lika effektivt som förut. Det är till exempel så att tågen inte går i tid, vilket ni har skrivit mycket om, och då gäller det Trafikverket. Det finns också en känsla av att man i dag har svårare än förut att möta de utmaningar som finns inom brott och straff och många andra områden.

Ordföranden: Nu får jag be ledamoten Ådahl avsluta sin korta, uppföljande fråga.

Martin Ådahl (C): Jag skulle bara vilja få en sammanfattning från riksrevisorn på den punkten.

Helena Lindberg, Riksrevisionen: När det gäller den granskningsrapport som publicerats i dag handlar den mycket riktigt om statens insatser på elinfrastrukturområdet. Då handlar det inte enbart om myndigheter utan faktiskt om

hur regeringen har agerat trots det i väldigt stora delar goda underlaget från myndigheterna, som regeringen alltså inte har tagit till sig.

När det gäller frågan om de oberoende myndigheterna och om de styrs eller inte styrs ska vi först bara konstatera att myndigheter inte är oberoende. Riksrevisionen är oberoende, men myndigheterna under regeringen lyder under regeringen. De är fristående men ska följa de regler, den inriktning och den styrning som de får av regeringen.

Jag tycker att man ska ha en stor ödmjukhet inför att detta är svårt i det komplexa samhälle som växer fram. Det vi ser inom ramen för vår granskning är att det ofta uppstår målkonflikter – att man beaktar en fråga utifrån ett politikområde men att det kanske får konsekvenser för andra politikområden och att man inte har helhetssynen. En bättre styrning i form av välgrundade, välanalyserade konsekvenser av alternativa beslut och ett gediget utredningsarbete som föregår stora reformer skulle alltså vara min rekommendation.

Ordföranden: Vi tackar riksrevisorn så mycket för både föredragningen och hennes svar på ledamöternas frågor. Tack också för det arbete som du och dina medarbetare på Riksrevisionen gör! Som du hör är det ni gör uppskattat här i riksdagen, och det tycker jag att du ska ta med tillbaka till dina medarbetare. Det ni gör är viktigt.

Vi kan väl ändå lyfta fram att Riksrevisionens arbete gör att vi i riksdagen kan granska regeringen – och att regeringen och Regeringskansliet, med sina myndigheter, kan förbättra sin verksamhet. Det arbetet är ovärderligt, och vi sätter stort värde på det. Denna offentliga övning som vi gör tillsammans ökar dessutom transparensen och insynen för medborgare och medier, och det tycker vi också är viktigt.

Med de orden avslutar jag den offentliga delen av finansutskottets sammanträde.